

עידן המועדים

הלכות פסח (תשס"ח) פסח

הכשר כלים, כשרות המאכלים, ערב פסח שחל בשבת, ליל הסדר

על פי פסקי מרן הראשון לציון הגאון רבינו עובדיה יוסף שליט"א
מספרו "חזון עובדיה", נכתב ונעודר על ידי עידן בן-אפרים הי"ו (02-5324067)

הכשר כלים

משולש שבכור, משקל לאוכל, מתלה לכלים ולסכ"ם, עגלות ילדים (ויכבס את חלקי הבד), פותחן, פח אשפה, צידנית, צעצועים, שואב אבק (לרוקנו ולנקותו), שולחן אכילה (אם מכוסה תמיד במפה. - ואם אוכלים עליו ללא מפה, יערה עליו מים רותחים. ואם חושש שיתקלקל, ישתמש בו בפסח רק על ידי כיסוי מפה) (ש"ע שם כ; חז"ע קנס), שיניים תותבות (וטוב לערות עליהן מים רותחים מכלי ראשון) (קמח). ובכל אלה, אם הם נקיים מחמץ אינם צריכים שטיפה והכשר כלל. [יש להקפיד לנקות את כיסי הבגדים והתיקים של הילדים מחמץ. וכן בספריה יש לנקות את המדפים והספרים שבהישג ידם של הילדים].

★ במהלך הנקינות לפסח, יש להקפיד להרחיק את חומרי הניקוי מהישג ידם של ילדים, כדי שלא יבואו לידי סכנה, חס ושלום. - ובעת ניקוי הדלתות והמשקופים יש לזהר שלא ישפכו מים על המזוזות.

ג. כלי חרס – צלחות העשויות מחרס (פורצלן, פרפורי), או מצופות בחרס, או עשויות מתערובת חרס, אם השתמש בהן במאכלי חמץ חמים, אין מועיל להן הכשר כלל, ויצניעם עם כלי החמץ. ואם השתמש בהן בדברים צוננים בלבד, די להן בשטיפה במים (ש"ע תנא, א; חז"ע קמס).

ד. כלי זכוכית – כלי זכוכית לכל סוגיהם השונים (דורלקס, פיירקס וכדו' קנה). וכן כלי קריסטל, למנהג הספרדים אינם בולעים ואינם פולטים כלל, אפילו אם השתמש בהם בחם, והכשרם הוא בכך שינקם וישטפם במים מחמץ שדבוק בהם (ואם הם נקיים מחמץ אינם צריכים הכשר כלל) (ש"ע תנא, כו). [והאשכנזים נוהגים בכלי זכוכית כדין כלי חרס (רמ"א שם), ומכל מקום יכולים להקל להכשיר כלי זכוכית על ידי הגעלה במים רותחים בכלי ראשון, וטוב שיגעילו שלוש פעמים, אך לא ישטפום אחר כך במים צוננים כדי שלא יתפוצצו (קמח)].

ה. תבניות אפיה, סיר של עוגה או פשטידה, מחבת טפלון (שמשתמשים בו ללא שמן) - אין אפשרות להכשירם לפסח, ויש להצניעם ולקנות חדשים (סידור פסח כהלכתו ק"ג וע"י חז"ע קלב). מצנעם, טוסטר, נפת קמח - יצניעם עם כלי החמץ.

ו. מדיח כלים – ינקהו מלכלוך, ואחר כך יפעיל אותו כשהוא ריק ללא כלים על פעולת הרחצה עם חומרי ניקוי (אוצר דינים תקמח).

ז. מיקרוגל – ינקה אותו היטב, ואחר כך יניח בו קערה עם מי-אמה (לא אקונומיקה, מפני שגורמת לקלקול), ויפעיל את המכשיר במשך עשר דקות כדי שירתחו המים ויתפזרו האדים בכל חלל המיקרוגל, ובנוסף לכך, נכון להחמיר להשתמש במיקרוגל בפסח באופן שיניח את המאכל שרוצה לחמם בתוך קופסה סגורה או שקית. - ומיקרוגל שיש בו גופי השחמה, דינו כתנור שיבואר דינו להלן (אוצר דינים לאשה ולבת תקמח).

ח. תנור אפיה – יש לנקותו היטב עד כמה שאפשר משיירי המאכל והזיעה שנצטברו בדפנותיו ובדלתות, וימנע מלהשתמש בו 24 שעות קודם הכשרתו (ובדיעבד שניקה ולא המתין 24 שעות, אין לחוש (ע"י שו"ת תפלה למשה ב, ט), ואחר כך ידליק את התנור במידת החום הגבוהה ביותר למשך כשעה (קלב).

א. כלים שהשתמשו בהם בחמץ, אפילו פעם אחת לפני שנים רבות, ורוצים להשתמש בהם בפסח, אסור להשתמש בהם מבלי שיכשירם תחילה כדת, כיון שהחמץ בלוע בכלים ואינו יוצא מהם אלא על ידי הכשרה. ובאותה הדרך שנבלע החמץ בכלי, באותה הדרך גם יפלט החמץ ("כבולעו - כך פולטו") (ש"ע תנא, ה). - יש לזהר שלא להגעיל כלי בשר וכלי חלב ביחד, אלא אם כן לא השתמש באחד מהם (בבשר או חלב) במשך ה-24 שעות האחרונות (ש"ע שם ב). (והאשכנזים מחמירים בכל אופן שלא להגעיל שום כלי (אף בנפרד) אלא רק לאחר שעברו 24 שעות מהפעם האחרונה שהשתמשו בו בחמץ (רמ"א שם)). - ולא יכניס הרבה כלים בבת אחת, כדי שרתחת המים תגע בכל כלי וכלי (ש"ע תנא, ג).

ב. הגעלה בכלי ראשון – להלן סוגי כלים שהכשרם הוא על ידי "הגעלה בכלי ראשון", דהיינו, שירתח סיר מים גדול על האש, ובשעה שהמים רותחים ומעלים בועות יכניס לתוכם את הכלים (לאחר שניקה אותם היטב מכל לכלוך), ואלו הם: ידיות הכלים (לאחר שפירקם) (ש"ע תנא, יב), מחבת (קלח)* (וגבי טפלון, ראה בסעיף ח), מטחנת בשר (כשהיא מפורקת. וטוב שאת החלק המנוקב יתן על האש, שבמידה ונשאר שם איזה פירור, ישרף לגמרי) (קס), מצקת (ש"ע שם ה), סירים (אלומיניום או נירוסטה. ובסיר לחץ יש להגעיל גם את הגומי שבכיסוי הסיר לאחר שניקהו (קלח), סכינים (ש"ע תנא, ג) (וטוב לקנות חדשה (משנ"ב שם ט). ואם יש לה ידיה, ינקה היטב עם סבון במקום החיבור ואז יגעיל (קלח)). ונוהגים לשטוף הכלי במים קרים מיד לאחר ההגעלה (ובדיעבד אין זה מעכב) (ש"ע תנא, ז ומשנ"ב לד).

ג. עירוי מכלי ראשון – להלן סוגי כלים שהכשרם הוא על ידי "עירוי מכלי ראשון", דהיינו, שירתח מים (בסיר או קומקום חשמלי (קלח)), ובשעה שהמים רותחים ישפוך אותם על הכלים (לאחר שניקה אותם היטב מכל לכלוך), ואלו הם: בקבוק תינוק (מפלסטיק), חצובה (הברזלים שמניחים עליהם את הסירים בשעת הבישול, כמו כן יכשיר את המבערים (קלח-קלח), כיור (קנא), צלחות פלסטיק (שם), שיש המטבח (קס).

ד. הגעלה בכלי שני – כפות ומזלגות הכשרם על ידי "הגעלה בכלי שני", דהיינו, שישפוך מים רותחים מכלי ראשון שעל האש אל תוך כלי אחר, ויכניס לתוך אותו הכלי השני את הכפות והמזלגות (וכל שכן שהגעלה בכלי ראשון או עירוי מכלי ראשון מועילים להכשירם). אך כף המיועדת לבחישה בסיר, צריכה הגעלה בכלי ראשון (ש"ע תנא, ה).

ה. שטיפה – להלן סוגי כלים שמשמשים בהם בצונן, ולכן הכשרם הוא על ידי שינקם היטב וישטפם במים צוננים מן החמץ המצוי בהם: ארגז לחם, ארונות מטבח, יעה, כד פלסטיק לשקיות חלב, כוסות קידוש ושתיה קרה (ש"ע תנא, כה), כלי זכוכית למיניהם (וראה עוד להלן בסעיף ז), כלי לנטילת ידים, כסאות, מאפרה, מברשת שיניים (וטוב לקנות חדשה), מגש, מטאטא, מלחיה, מקלף, מקפיא (ותחילה צריך להפשיר הקרח שבו), מקרר חשמלי (קמח) (כולל הקיפולים שבנומיות, ופתחי יציאת הקור שבתחתית תא ההקפאה),

* הבהרה: סתם ציון כזה שבדברינו, הינו מראה מקום לעמוד שבספר "חזון עובדיה" על פסח (חז"ע תשס"ג). - ש"ע=שולחן ערוך. משנ"ב=משנה ברורה.

יב. פלאטת חשמלית – א אם לעולם לא חימם עליה חלה, פיתה, בורקס וכדומה (אפילו פעם אחת), אלא לפעמים גלש חמץ מהסיר על גבי הפלאטה, הכשרה בכך שינקה אותה היטב, ויערה עליה מים רותחים או שסיקנה למשך חצי שעה (קלח). **ב** אם חימם עליה חמץ ישירות, יכשירנה כנ"ל, ובנוסף לכך יעטוף אותה בנייר כסף עבה שאינו עלול להקרע (ע"י כה"ח יו"ד צב, קג ודוק).

יג. מיחם חשמלי – א אם חימם על גבי מכסה המיחם חלה, פיתה, בורקס וכדומה (אפילו פעם אחת), צריך להכשיר את המיחם (ילקורי אריה ג' תסס, כדלהלן: 1) ימלא בו מים כמעט עד גדותיו, וירתחם, ובשעה שהמים רותחים יפתח את ברז המיחם כדי שהמים יכנסו גם לשם. 2) ירתח סיר מים, יהפוך את המיחם ויכניס את ראשו לתוך הסיר לפחות עד למקום שהגיעו המים בהרתחה הקודמת (ע"י שו"ע תנב, ו). (ויכניסו באלכסון כדי שיכנסו בו המים. ואם אין לו סיר גדול, אינו חייב להכניס את כל ראש המיחם בבת אחת, אלא יכול להכניסו חלק אחר חלק (שו"ע תנא, יא)). - קודם ההגעלה אין צריך להסיר את האבנית המצטברת במיחם (ע"י משנ"ב תנא, כב; הליכות שלמה נד ואור לציון קיט). 3) יגעיל את מכסה המיחם בתוך סיר מים רותחים (ואין צריך ללבנו (אור"צ שם: סי' פסח כהלכתו קטו מהרב אלישיב שליט"א)). אם קשה עליו להכשיר את המיחם באופן הנ"ל, לא ניתן להשתמש בו בפסח.

ב אם לעולם לא חימם חמץ על גבי המיחם או שתמיד הקפיד לחמם החמץ על גבי צלחת זכוכית, אין המיחם צריך הכשר כלל, ודי בכך שהוא נקי. (ואם הניח החמץ בשקית וכדומה, קשה לסמוך על כך שתמיד השקית היתה שלימה ולא קרועה, ולכן יכשירו כנ"ל (ע"י כ"פ החיים תנא, קלא ודוק)).

יד. כלי חמץ, שאין מתכוונים להכשירם לפסח, יש להניחם במקום מוצנע בארון, שלא יבואו להשתמש בהם בטעות (שו"ע תנא, ר).

טו. אם טעו ובישלו בפסח בכלי חמץ נקי שלא הוכשר לאחר שעברו 24 שעות משעה שהשתמשו בו בחמץ לאחרונה, בדיעבד אין התבשיל נאסר באכילה (והאשכנזים מחמירים בזה) (שו"ע ורמ"א תנא, י).

כשרות המאכלים

א. בירה וכן וויסקי (לכל סוגיהם) הינם חמץ גמור מפני שעשויים משעורים.

ב. קטניות – אורז וכל מיני קטניות (אפונה, חמוס, שעועית, פול, עדשים וכדומה), למנהג הספרדים מותרים באכילה בפסח, ובלבד שיזהרו לברור אותם היטב שלא ימצאו בהם חיטים. ונכון לבדוק את האורז שלוש פעמים. והאשכנזים נוהגים שלא לאכול קטניות (שו"ע ורמ"א תנא, א). ואשה אשכנזיה שנישאה לספרדי, רשאית לאכול אורז ומיני קטניות (ונכון שתעשה התרת נדרים). וכן ספרדיה הנשואה לאשכנזי, לא תאכל קטניות בביתם (תפ-תפ).

ג. תרופות – כדורי בליעה (נגד כאבי ראש, שיניים וכדומה) שטעמם פגום, מותר לחולה להשתמש בהם בפסח, אפילו אם יש בהם תערובת עמילן של חיטה (ואם סובל רק ממיחוש קל, אין להתיר), ונכון לבקש מהרופא תרופות אשר אינן מכילות חמץ (קכ). - אך סירופ מתוק וכדורים שהחיד נהנה מהם, אסור להשתמש בהם בפסח, אלא אם כן נתברר שנעשו מעמילן של תירס או תפוחי אדמה.

ואנשים הנוטלים תרופות מחמת בעיות רפואיות, כגון: לחץ דם, סכרת, לב, כליות ושאר איברים פנימיים, בעיות נפש וכדומה,

אסור להם לשנות מתרופתם הקבועה, אפילו אם יש תרופה אחרת כשרה לפסח, כי השינוי עלול לגרום לסיבוכים ובעיות רפואיות (הגר"ש אלישיב והגר"ש וואזנר שליט"א במדריך כשרות חתם סופר, תשס"ג, עמ' 179-181, וע"י חזו"ע קכב).

ד. חומרי ניקוי, שמפו, סבון רחצה, משחת נעלים, אינם צריכים הכשר לפסח, מכיון שאינם ראויים לאכילת כלב (שו"ע תנב, ט).

ה. מכירת חמץ – אם משאירים חמץ בבית בימות הפסח, יש להניחו במקום מוצנע בכדי שלא יבואו חלילה להשתמש בו בטעות, ועושים "מכירת חמץ" אצל הרבנים, דהיינו, שממנים את הרב שליח למכור את החמץ שברשותינו לגוי, ובכך אין עוברים על איסור "בל יראה ובל ימצא" של חמץ ברשותינו, וכמו כן לא נכשלים אחר הפסח באכילת חמץ שעבר עליו הפסח (ללא מכירה) שהוא אסור באכילה ובהנאה (שו"ע תנח, א). - ומצוה רבה לדבר על כך עם אנשים אשר אינם מודעים לענין המכירה, ואפשר לקבל את הסכמתם ולמכור את החמץ עבורם. - ואדם שיכול לבער לחלוטין את כל החמץ שברשותו, תבוא עליו ברכה.

ערב פסח שחל בשבת

השנה, ערב פסח חל ביום השבת, ובמוצאי שבת יחול "ליל הסדר", ומשום כך ישנן הלכות שונות ומיוחדות שצריכות לימוד (וע"י פסחים טו), ולהלן נבאר הדברים אחת לאחת.

א. דרשת שבת הגדול – מקדימים את דרשת שבת הגדול ליום שבת ז' ניסן (פרשת מצורע), והרבנים מורים לעם את הלכות הפסח (משנ"ב תכט, ב), ומכל מקום גם בשבת הגדול יש לדרוש בדברי אגדה בסיפור יציאת מצרים וחיזוק האמונה (רבב).

יום חמישי ("ב ניסן")

ב. תענית בכורים – בשנה זו, אין חיוב להתענות תענית בכורים, כי התענית היתה אמורה להיות בשבת, והואיל ובשבת אסור להתענות, מתבטלת התענית (והאשכנזים נוהגים להתענות ביום חמישי) (שו"ע ורמ"א תע, ב). ומכל מקום, אם אפשר, טוב להשתתף ביום חמישי בסעודת סיום מסכת וכדומה. ואולם, אב שהיה רגיל להתענות בכל שנה בערב פסח בשביל בנו הבכור עד שיגדל, וכן נקבות בכורות (במקום שנהגו להתענות), פטורים השנה לגמרי מן התענית, ואין צורך כלל שישתתפו בסעודת מצוה (רבב).

ג. בדיקת חמץ – בודקים את החמץ לאור הנר ביום חמישי בערב החל מהשעה: 19:30 (שו"ע תנח, א). - והחל מחצי שעה קודם זמן הבדיקה אסור להתחיל בלימוד או במלאכה, מחשש שמא ימשך בדבר וישכח לקיים מצוות בדיקת חמץ (ואם התחיל קודם חצי שעה מזמן הבדיקה, אינו צריך להפסיק, כיון שהתחיל בהיתר). וכן אסור להתחיל לאכול פת או עוגה (יותר מכ-50 גרם), אבל בשר, פירות, ירקות (ושאר דברים שאינם ממיני דגן) מותר לאכול (שו"ע תלא, ב; חזו"ע תא-ב). - ויקדים להתפלל תפילת ערבית לפני הבדיקה (תח).

ד. בודקים את החמץ בכל חדרי הבית, אפילו בחדרים שאין דרך לאכול בהם, וכן במחסן, מרפסות, ארונות, מקרר ובכל מקום שיתכן שיש בו חשש חמץ (שו"ע תלג, א). כמו כן ינקה ויבדוק את מכוניתו הפרטית (בב). ספרים - אינם צריכים בדיקה מחמץ (לה), ואם הם באים במגע עם חמץ וקשה לנקותם (כמו ברכונים של ברכת המזון, זמירות שבת, ספרי ילדים), יצניעם יחד עם כלי החמץ וישתמש בחדשים (ע"י רמ"א תנח, ב). - המקום שמניחים בו חמץ על

שבת הגדול, ערב פסח (י"ד ניסן)

י. סעודות שבת – ישנן שתי דרכים כיצד לקיים את סעודות השבת, ויש בדבר השלכות הלכתיות. והבוחר יבחר את הדרך אשר מתאימה לו ולהנהגת בני ביתו.

דך א': א אוכלים חמץ בסעודות ליל שבת ושבת בבוקר, ובשעת הסעודה יזהרו מאוד שלא יתפזרו פירורי חמץ בבית, ולכן מומלץ לאכול פיתות ולא חלות כיון שהן מתפוררות ביותר (גם לא יקנה סוג פיתות שיש עליהן קמח הנדבק בידים). וחכם עיניו בראשו, שלא יקנה כמות גדולה של חמץ לשבת, כמו כן לא יגישו כמות גדולה של סלטים, כי עלול להתערב בהם חמץ ויצטרכו לזרוקם, ולכן יגישו מהם כמות מצומצמת [וילדים קטנים שאינם מבינים בסיפור יציאת מצרים, יכולים להאכילם מצות (רמ"א תנא, ב)].

יש לבשל מאכלים כשרים לפסח בסירים הכשרים לפסח (משנ"ב תמד, יד). וכיום, שמצויים צלחות, כלי הגשה וסכ"ס חד-פעמיים קשיחים ונאים, יש להשתמש בהם דוקא (ובכך נפתרת בעיית הדחת כלי החמץ, שאסור להדיחם בשבת משום "מכין מקודש לחול" (ש"ע שכג, ו), ובעיות הלכתיות נוספות (עי' שעה"צ תמד, ד), וכמו כן ישתמש במפות חד-פעמיות. בסיום הסעודה, יקפלו את המפה החד-פעמית עם כל פירורי החמץ והכלים החד-פעמיים, וישליכו אותה לפח האשפה.

ב בשבת בבוקר, מקדימים להתפלל תפילת שחרית, ולא יאריכו בתפילה בניגונים, וכן לא יעלו לתורה עולים נוספים, בכדי שיספיקו לסיים סעודת שחרית לפני זמן איסור אכילת חמץ (שעה: 9:58), אך לא יתפללו בחפזון ובמרוצה (משנ"ב תמד, ד; בא"ח צג, ב; חז"ע רנז).

ג בסעודת שבת בבוקר, ישתדלו לאכול את כל החמץ שנותר, ולאחר גמר הסעודה, מנערים הבגדים, מקפלים את המפה החד-פעמית עם כל פירורי החמץ והכלים החד-פעמיים, ומשליכים את כל האשפה שבבית אל תוך פח האשפה של העירייה ברשות הרבים שהוא מקום הפקר (ולא לפח שברשותו (בא"ח צג, ג)). ואם נשאר חתיכות שלימות מהחמץ וקשה למסובים לסיים אכילתו, יפורר אותן עד כדי שלא ישאר בכל אחת מהן שיעור כזית (פחות מ-27 גרם), ואחר כך ישליך אותן לפח האשפה, למרות שהן נקיות. [במקום שאין עירוב, או שהעירוב אינו תקין לפי שעה, יפורר את החמץ שנותר לחתיכות קטנות, וישליך אותן לבית הכסא ויוריד המים (עי' ש"ע תמד, ד ומשנ"ב כא; חז"ע רנח), ואת שאר האשפה יש להשליך רק במוצאי החג. - אין אפשרות להכניס את החמץ למקום מכירת החמץ שבביתו, מכיון שהמכירה התבצעה כבר ביום ששי].

ד ירחץ היטב את ידיו ואת פיו מפירורי החמץ, וינקה את שיניו בזהירות בקיסם או שיצחצחן היטב. (שיניים תותבות יש לנקותן היטב ולשוטפן במים חמים. - ובעלי פלאטה בשיניים, יאכלו מצות וכמבואר בדרך ב'). וצריך לכבד את רצפת הבית במטאטא, שלא ישאר שום חמץ בבית (עי' ש"ע ש"ל, ב ובבאה"ל; משנ"ב תמד, טו; חז"ע רנח) (ויתבונן שלא נדבקו במטאטא פירורי חמץ. אך לא יפריד את המברשת מהמקל, וכן לא יחבר מברשת חדשה (עי' ש"ע שיג, ו)).

ה ביטול החמץ – אחר כל הדברים האלה, יבטל את החמץ, ויאמר שלוש פעמים: "כל חמץ ושאר שיש ברשותי, בין שראיתו בין שלא ראיתו, בין שבערתו בין שלא בערתו, יתבטל ויהיה כעפר הארץ" (ש"ע תלד, ב-ג). - ובכל מקום שהאדם נמצא יכול לבטל את החמץ, ואין צריך שיהיה בביתו (ש"ע ח).

דעת למוכרו לגוי, אינו צריך בדיקה (א). - בחדר-מדרגות ובכל רכוש משותף או ציבורי, יש למנות מבעוד מועד אדם אחראי לבדיקה.

ה. נוהגים על פי הקבלה לפזר בבית עשרה פירורי לחם (כל אחד פחות מכזית) עטופים בנייר או בניילון, והבודק את הבית מחמץ מוצאם על דרך בדיקתו. ונכון שירשמו תחילה היכן הניחו את החתיכות, ואם אחר החיפוש לא מצאו אחת מן החתיכות, אפשר לסמוך על הביטול שעושים אחר בדיקת החמץ (רמ"א תלב, ב; חז"ע לו-לח).

ו. מברכים לפני הבדיקה: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר קידשנו במצוותיו, וציונו על ביעור חמץ" (ש"ע תלב, א). [ממיתת חסידות, להשיג פרי חדש ולאחר שיברך "על ביעור חמץ" ויבדוק מעט, יברך ברכת "שהחיינו" על הפרי ויכוין לפטור את מצות בדיקת חמץ, וימשיך בבדיקתו, ואחר שסיים הבדיקה יברך ברכת הנהיגין על הפרי ויאכלנו (מה). - ואם ממנה שליח שיבדוק את ביתו במקומו, אזי השליח מברך (מה) (ואם גם בעל הבית משתתף בבדיקה והשליח מסייעו, אזי בעל הבית יברך ויכוין לפטור את השליח בברכתו (ש"ע ש"ס ב)). - ויזהר שלא לדבר בין הברכה להתחלת הבדיקה, ואם דיבר דברים שאינם מעניין הבדיקה לפני שהתחיל לבדוק, צריך לחזור ולברך, ואם כבר התחיל בבדיקה אינו חוזר לברך. ובאמצע הבדיקה רשאי לדבר בכל מה שהוא מעניין הבדיקה, וכגון לברר אם מעורב חמץ בדבר מסויים או אם ניקו מקום מסויים וכיו"ב (ש"ע ש"ס א ומשנ"ב ה-ו)].

ז. הבדיקה צריכה להיות לאור נר שעוה או פראפין (ואין להשתמש בנר אבוקה של הבדלה) (ש"ע תלג, א-ב; חז"ע ט), ואם אין לו, יכול לבדוק גם על ידי פנס כיס (ואף מברך על הבדיקה (לח). אך לא ישתמש בפנס המאיר בחוזקה ומטשטש הראיה (הליכות שלמה ק"י). - ואין צריך לכבות את אור החשמל בבית בשעת בדיקת החמץ (מ).

ח. ביטול חמץ – לאחר הבדיקה מבטלים את החמץ, ואומרים שלוש פעמים: "כל חמץ ושאר שיש ברשותי, שלא ראיתו ושלא בערתו, יתבטל ויהיה כעפר הארץ" (ש"ע תלד, ב). - ויש להצניע במקום מיוחד את החמץ המיועד לאכילה בימי ששי ושבת, כדי שלא יתפזר בבית ויצטרך לבדוק שוב (ש"ע א).

יום ששי (י"ג ניסן)

ט. ביעור חמץ – אף על פי שביום ששי מותר לאכול חמץ במשך כל היום, מכל מקום טוב לבער (דהיינו לשרוף ולאבד) את החמץ לפני השעה: 11:19, כמו בערבי פסח של שאר שנים, כדי שלא יבואו אנשים לידי טעות בשנה הבאה לבער את החמץ לאחר חצות היום. ולכן יבער את כל החמץ שיש ברשותו, מלבד החמץ שמתכוין לאכול ביום ששי ובסעודות ליל שבת ויום שבת (ש"ע תמד, א ובאה"ל ד"ה ומשייריו). - אך אין עושים ביטול חמץ שנית בשעת הביעור, כי הרי עדיין אין איסור לאכול חמץ, אלא מבטלו ביום שבת בבוקר לפני זמן איסורו (רמ"א ש"ס ומשנ"ב י וש"ע ש"ס ו). והנוהגים שלא לאכול חמץ בסעודות שבת ומבערים את כל החמץ ביום ששי, יאמרו באותה שעה גם את ביטול החמץ (כפי שמובא להלן בדרך א' אות ה').

★ יש להדליק נר נשמה מערב שבת, בכדי שיוכלו להדליק ממנו נרות יום-טוב במוצאי שבת, כמו כן צריך להכין הנרות למוצאי שבת, להאריך את פעולת השעון שבת, לשטוף ולבדוק את עלי החסה, להכין חרוסת ושאר צרכי החג.

דך ב' : א) בשבת לא אוכלים חמץ כלל, ובשעת ביעור החמץ ביום ששי מבערים לחלוטין את כל החמץ, ואומרים את נוסח "ביטול חמץ" (שהובא לעיל בדרך א' אות ה') (ע"י משניב תמד, ה' חז"ע רסג). ואם שכח לאומרו באותה שעה, יאמרנו לאחר מכן.

ב) סעודת ליל שבת – לסעודות שבת משתמשים עם כלים כשרים לפסח, וכמובן עם מאכלים הכשרים לפסח. ובסעודת ליל שבת מותר לאכול מצות (רנס), ומברכים עליהן ברכת "המוציא".

ג) סעודת שבת בבוקר – היות ומתחילת הבוקר של יום שבת אסור לאכול מצה שאפשר לצאת בה ידי חובה בליל הסדר (רמ"א תעא, ב), לכן יש לקיים את הסעודה במצה מבושלת שאין יוצאים בה ידי חובה בליל הסדר, והיינו, שירתיה לפני שבת מים (או מרק) בסיר, יוציאנו מעל גבי האש, ובעוד המים רותחים יקח בידו כמה מצות ביחד ויכניס אותן לסיר כדי שיתבשלו (ויניח אותן כך עד שהסיר יצטנן כדי שהמצה תצא שלימה ולא תתפורר) (ע"י שו"ע תסא, ד ומשניב ב, חז"ע רסב). או שיקיים את הסעודה במצה מטוגנת, דהיינו, שיטגן בערב שבת את המצה במחבת גדולה עם שמן וביצה (רסא). (ויקפיד שישאר במצה שיעור כזית (כחצי מצה), שאם לא כן, אין ברכתה "המוציא" אלא "מזונות", כיון שהן מבושלות/מטוגנות (שו"ע קסח, י). - וילדים קטנים שאינם מבינים בסיפור יציאת מצרים, מותר לתת להם לאכול מצה אף ביום שבת (רמ"א תעא, ב).

הנוהגים בדרך זו, אינם צריכים להשאיר חמץ בביתם (ובפרט אם יש בבית ילדים קטנים, שקשה לשמור עליהם שלא יפזרו את החמץ בבית), וכמו כן יכולים להתפלל תפילת שחרית בשעה הרגילה כדרכם בכל שבת, ואינם צריכים להקדים התפילה. וכן יכולים להשתמש בכלים רגילים של פסח (שאינם חד-פעמיים) ולהדיחם בשבת (אם צריכים להשתמש בהם בשבת).

סוף זמן אכילת חמץ: 9:58 בבוקר סוף זמן ביעור חמץ: 11:18 (אופק ירושלים)

יא. סעודה שלישית – מקדימים להתפלל תפילת מנחה, ולאחר מכן סועדים סעודה שלישית, ונכון לקיימה במצה מבושלת או מטוגנת (ודרך הכנתה התבארה לעיל בדרך ב' אות ג), ויש להקדים סעודה זו ולסיימה לפני שעה 4:36 אחה"צ, כדי שיוכל לאכול המצה בליל הסדר לתיאבון (שו"ע תמד, א; תעא, א-ב). ואם התאחר ולא הספיק לקיים הסעודה בתוך זמן זה, יכול לעשותה אף לאחר מכן, ובלבד שיאכל רק חצי מצה. והוא הדין שיוכל לקיים הסעודה בבשר ודגים או פירות (ע"י שו"ע רצא, ה), ובאופן שכזה יוכל לסעוד אף לאחר הזמן הנ"ל.

יב. מותר מן הדין לאכול תבשיל של בשר, אורז, פירות, ירקות וכדומה, ואפילו הרבה, עד סמוך לצאת השבת. וטוב לעשות כן בכדי שיהיה מיושב במהלך ליל הסדר, אולם יזהר שלא יאכל הרבה מדי, כדי שיוכל לאכול המצה בליל הסדר לתיאבון (שו"ע תעא, א; משניב תמד, ח).

יג. טלטול המצות – מצות שמורות עבודת-יד המיועדות לצאת בהן ידי חובת אכילת מצה בליל הסדר, הינן מוקצות ואסורות בטלטול, משום שאדם מקפיד שלא לאכול מהן לפני הפסח. אולם מצות רגילות אשר אין מקפידים עליהן, אינן מוקצות ומותר לטלטלן (רסו).

יד. סידור השולחן – אסור לסדר בשבת את השולחן, הכלים, המאכלים וכדומה לצורך ליל הסדר, משום שאסור להכין משבת ליום-טוב, אלא יש להמתין עד צאת-הכוכבים. כמו כן את המצות הרכות שצריכות להיות בהקפאה, יש להוציא מהמקפיא רק במוצאי שבת (ובלאו הכי הן מוקצות), ויוציא אותן מהארזה ויניח אותן במקום חם (או עטופות במגבת על גבי המיחם), ועד שיסיימו את קריאת ההגדה יפשירו המצות.

מוציא שבת (ט"ו ניסן)

טו. התפילה – במוצאי שבת שהוא ליל יום-טוב אומרים בתפילה "ותודיענו" (במקום "אתה חוננתנו") כפי שמופיע במחזורים, שהיא הבלדה משבת ליום-טוב (שו"ע תצא, ב). - אחרי תפילת העמידה גומרים את ההלל בברכה (שו"ע תפז, ד), ואף הנשים צריכות לומר את ההלל בברכה קודם הקידוש (אפילו אם נמצאת בביתה ואינה רגילה להתפלל ערבית (דל). אך את ההלל שביום אינן חייבות לומר ולכן לא תברכה עליו. - והאשכנזים אינם אומרים הלל בתפילת ליל פסח (רמ"א שם)).

טז. הדלקת נרות – במוצאי שבת הנשים מדליקות נרות יום-טוב על ידי העברת אש מנר שהודלק מערב שבת, ומברכות: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר קידשנו במצוותיו, וציונו להדליק נר של יום-טוב", והנכון הוא שלא תברכה ברכת "שהחיינו" בהדלקת הנרות (רסו). - קודם ההדלקה תתפלל האשה תפילת ערבית ותאמר "ותודיענו" (שהיא הבלדה), ואחר כך תדליק הנרות. ואם שכחה ולא אמרה בתפילה "ותודיענו", או שאינה מתפללת תפילת ערבית, אזי אחר צאת-הכוכבים לפני שתדליק הנרות, תאמר: "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" (משניב רצט, לו).

ליל הסדר

ליל הסדר הינו גילת היותך של כל ההקנות לכבוד חג הפסח, ולכן על האדם להיזהר וליתן דעתו לקיים את כל מצוות ליל הסדר כהלכתו, כדי שהלילה לא יהיה דומה לאדם שחרש וזרע וכו' ולא קצר את תבואתו. אף הנשים חייבות בכל מצוות ליל הסדר כמו האנשים (שו"ע תעב, יד), וכמוכן שיש לשחף את הילדים הקטנים שבגיל חינוך (שם טו-טז; א).

א. סדר הקערה – מניחים על השולחן קערה אשר עליה: שלוש מצות, מרור (חסה), כרפס (סלרי), חרוסת, חזרת, בשר זרוע צלוי (זכר לקרבן פסח), ביצה (זכר לקרבן חגיגה) (ע"י שו"ע תעג, ד). סדר הקערה מופיע בהגדה. וישתדל לסדר את השולחן בכלים נאים ברוב פאר והדר כפי יכולתו (שו"ע תעב, ב).

★ בהיות ובגידולי החסה והכרפס מצויים הרבה תולעים אשר אינן נראות לעין, יש להקפיד לקנות מרור וכרפס מגידולים מיוחדים הנקיים מחשש תולעים (וישטפם תחת זרם מים חזק ויבדקם בדיקה שטחית). ואם לא השיג, יסיר את העלים וישתמש בקלחים (לג, צה).

ב. דיני המצה – מצות עשה מן התורה לאכול כזית מצה בליל הסדר (שמות יב, יח וע"י פסחים קכ; שו"ע תעה, ז) (מלבד שאר כזיתות מצה שחייבם מדברי חכמים, וכפי שיבואר להלן). המצה שיוצאים בה ידי חובה, לכתחילה צריכה להיות מצה עבודת-יד שמורה משעת קצירה. ובשעת הדחק כשאין אפשרות להשיג מצה שכזו, יוצאים ידי חובה גם במצת מכונה השמורה משעת טחינה או לישה (שו"ע תעג, ד; חז"ע עו, עח). [ואם יש סבירות שהאנשים המסובים לא יאכלו כראוי ממצות העבודת-יד, עדיף שיאכלו ממצות מכונה, כדי לשלל הפחות יצאו ידי חובה].

ג. שיעור המצה – שיעור כזית מצה תלוי בסוג המצה: במצות רכות עבודת-יד יש לשקול שיעור של 38 גרם, במצות קשות עבודת-יד שיעור של 20 גרם, ובמצות מכונה רגילות שיעור של 11 גרם (ובהן השיעור הוא מעט יותר משליש מצה. ובספר אור לציון (ז) כתב ששיעורן הוא כחצי מצה). [חשוב השיעורים הוא לפי נפח (קובץ ילקוט יוסף ברכות קצה, ועי' שו"ת חו"ע תקיח), כפי בדיקת הגר"מ מאזוז שליט"א]. ויש לשקול את המצות (וכן את המרור) במשקל (ומותר לשקלן אף בליל הסדר, במשקל שאינו אלקטרוני (עג)). אך לא ישקול בצמצום אלא יקח בריוח (שיעורי תורה בהקדמה ד"ה ועלי: אורל"צ ל; חו"ע עג). ומומלץ להכין את המצות והמרור מוכנים בשקיות מערב החג.

ד. קודם אכילתו יכיון לקיים מצות עשה של אכילת מצה (ש"ע תעה, ד; ט, ט), וצריך ללעוס את המצה היטב (ש"ע תעה, ג) ולאכולה בפני עצמה ללא שום דבר מאכל או ממרח (עא). - את כזית המצה צריך לאכול תוך שש עד שבע וחצי דקות (סח), וכמו כן צריך לאכול בהסיבה, ויתבאר דיניה להלן (סעיף ח' ואילך).

ה. ארבע כוסות – חז"ל (פסחים קיז): תיקנו לשתות ארבע כוסות יין בליל הסדר, כנגד ארבע לשונות של גאולה שנאמרו בגאולת מצרים ("והוצאתי", "והצלת", וגאלתי", "ולקחתי" (שמות ו, ו-ז. ירושלמי פסחים י, א)). וצריך לשתותן במקום שנתקנו (אחת בקידוש, שניה אחר ברכת "גאל ישראל" שבסיום ההגדה, שלישית בברכת המזון, רביעית אחר ההלל. ולהלן כתבנו כל דבר במקומו). ואם שתה את ארבע הכוסות שלא כסדר שנתקנו, לא יצא ידי חובתו (ש"ע תעב, ח).

ו. מצוה לשתות יין אדום (ש"ע תעב, יא), ויש להקפיד לקנות יינות ומיץ ענבים טבעי המכילים בודאי רוב יין (ולא רוב מים), וכשרים לברכת "בורא פרי הגפן" לדעת הספרדים (יג). - גם אדם שקשה לו לשתות יין, צריך לדחוק עצמו לשתות ארבע כוסות בליל הסדר (ש"ע שם י), אלא אם כן יש חשש שיבוא לידי חולי פנימי או שיפול למשכב (יד) (וכן הדין לגבי אכילת המצות והמרור (עו, צס)).

ז. כמות היין ששותים בכל כוס צריכה להיות 81 מ"ל, שהוא שיעור "רביעית" (כחצי כוס רגילה בערך), ולכתחילה ישתה את רביעית היין בבת אחת. אם קשה לו לשתות רביעית יין, ישתה לכל הפחות רוב רביעית בבת אחת, שהוא שיעור 41 מ"ל [ובכוסות שלנו, שרובה של הכוס מכילה יותר משיעור רביעית, לכתחילה ישתה רוב הכוס (ולא רק רביעית)] (ש"ע תעב, ט; חו"ע סז). ואם לא שתה בבת אחת, אלא לסירוגין, דהיינו ששתה הרביעית בשתיים או בשלוש לגימות ושהה יותר משבע וחצי דקות, לא יצא (דמ"א שם ומשניב לד), וצריך לחזור ולשתות. ויש נוהגים שאין האדם מוזג לעצמו את היין אלא אחרים מוזגים לו, כדי להראות דרך חירות. - את היין צריך לשתות בהסיבה, ויתבאר דיניה להלן.

ח. דיני הסיבה – חייב כל אדם להראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, וצריך לנהוג בליל הסדר כבן חורין. ולכן, תיקנו חכמים "הסיבה" בליל הסדר, דהיינו, שבאכילת המצות ושתית הארבע כוסות, האדם יטה את עצמו וישען לצד שמאל (ולא לצד ימין, אפילו אם הוא שמאלי), וכדרך מלכים שהיו אוכלים ושותים בהסיבה (ש"ע ודמ"א תעב, ג). - ראוי להכין כסאות נוחים לצורך ההסיבה (כגון כסאות עם ידיות או שישובב המשענת לצד שמאל, ויזהר שלא יטה עצמו באוויר, כי אין זו הסיבה) (שם ב).

ט. מי שלא היסב, או שהיסב על צד ימין, צריך לחזור ולאכול המצה (זולת אם לא היסב באכילת הכורך או האפיקומן, וקשה עליו לחזור ולאכול קא). קח ומשניב תעב, ד), וכן הדין שצריך לחזור ולשתות כוס

היין (אך לא יברך שנית, אם לא שהוא אינו בקו הבריאות שאז יכול להקל שלא לחזור ולשתות (כס)).

י. גם הנשים צריכות להיסב, ומכל מקום בדיעבד אם לא הסיבו אינן צריכות לחזור ולאכול או לשתות בהסיבה (עי' דמ"א תעב, ד; חו"ע ו, סח). והוא הדין באדם שמאלי שהיסב על צד ימין, שיצא ידי חובתו (משניב תעב, יא).

סימני חסדר: קדש, זרחץ, כרפס, יחץ, מגיד, רחצה, מוציא-מצה, מרור, פורץ, שלחן-עורך, צפון, פרה, חלל, נרצה
(רש"י במחזור ויטרי סימן טה)

א. קדש – השנה, סדר קידוש הוא: "יקנה"ז", שהם ראשי תיבות של סדר הברכות בקידוש: יין (ברכת "בורא פרי הגפן"), קידוש (ברכת "מקדש ישראל והזמנים"), נר ("בורא מאורי האש"), הבדלה (ברכת "המבדיל בין קודש לקודש" ואם טעה וסיים "המבדיל בין קודש לחול", יצא (ערב)), זמן (ברכת "שהחיינו") (ש"ע תעב, א). נוסח הברכות מופיע בהגדה. (ואין מברכים על בשמים (משניב תעב, ג; תצא, ג).

קודם הקידוש טוב לשטוף הכוסות (למרות שהן נקיות), ומוזגים יין בכוסות לכל המסובים (וטוב להטיף ביין מים ג' פעמים) (סח), ובשעת הקידוש כולם עומדים ואוחזים הכוסות ביד ימין (כה"ח תעב, ב). - המקדש מברך את הברכות בקול רם ומכוין להוציא את השומעים ידי חובה, והשומעים גם הם מכוונים לצאת ידי חובה, ועונים אחריו "אמן" [ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמו" אחרי אמירת שם ה', ובדיעבד אם ענה אין זה הפסק, אך בתנאי שלא החסיר מחמת כך לשמוע מהמברך תיבות "מלך העולם" וכו' (יט-כ) (ואם החסיר רק תיבת "אלוקינו", יצא ידי חובה (משניב ריד, ד, ז). - והאשכנזים יושבים בקידוש (משניב תעב, ט).

בברכת "בורא פרי הגפן" מכוונים לפטור את כוס היין השניה ששותים אחר אמירת ההגדה (קמח סולת שטו ס"ו ועי' חו"ע קסט), ובברכת "שהחיינו" מכוונים לפטור את מצוות המצה והמרור (כג). - אחר שסיים המקדש את הברכות וענו אחריו "אמן", כל אחד מהמסובים ישב וישתה את כוס היין בהסיבה על צד שמאל (ואין מברכים לאחר שתית הכוס ברכה אחרונה) (ש"ע תעב, ב).

★ אם האדם רעב מאוד, מותר לו לטעום אחר הקידוש ביצה או תבשיל (ויברך ברכה אחרונה), ובלבד שלא יאכל ממנו הרבה, כדי שיאכל לאחר מכן את המצה והמרור לתיאבון (ז).

ב. זרחץ – נוטלים ידים בלא ברכה קודם אכילת הכרפס (מפני שמטבלים את הכרפס בחומץ או במי מלח, וכדין דבר שטיבולו במשקה (ש"ע תעב, ג; קנה, ד). הנטילה צריכה להיות כדין נטילת ידים לסעודה, וטוב להחמיר שלא לדבר אחר הנטילה (לב).

ג. כרפס – יקח כרפס (סלרי) פחות מ-18 גרם (ולא יותר משיעור זה), יטבל אותו בחומץ או במי מלח (ואם מטבל במי לימון, יקפיד שיהא הרוב מים (לה)) ויברך עליו: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, בורא פרי האדמה" (ש"ע תעב, ו) (ונכון שאחד יברך ויכוין לפטור את כולם (לז)), ויכוין לפטור בברכה זו גם את המרור (חסה) שיאכל אחר כך (משניב תעב, נה). - באכילת הכרפס אין צריך להסב, ואם רוצה, הרשות בידו (ס).

ד. יחץ – יקח משלושת המצות המונחות בקערה את המצה האמצעית, ויחצנה לשנים, את החלק הגדול ישמור לאפיקומן, ואת החלק הקטן יניח בין שתי המצות שבקערה (ש"ע תעב, ו).

ה. **מגיד** – מצות עשה מן התורה לספר ביציאת מצרים, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. ותיקנו חכמים סדר סיפור יציאת מצרים באמירת הגדה של פסח, ולכן חייב כל אדם לומר את סדר ההגדה. ואפילו אם כל בני הבית חכמים ובקיאים בסיפור יציאת מצרים, מצוה עליהם להוסיף על ידיעתם בפירושים כל אחד כפי שכלו (ע"י רמ"א תעג, ו).

ו. גם הנשים חייבות בסיפור יציאת מצרים וקריאת ההגדה (ש"ע תעב, יד ומשניב מה), ולכן לא תתעסקנה בעת אמירת ההגדה בסיפור המאכלים וכדומה (ואם הוצרכה האשה לטפל בילדים וכדומה, כשתסיים את עיסוקיה תשלים את קטעי ההגדה שהחסירה) (ע"י באה"ל תעב, ח סד"ה שלא כסדר).

ז. לפני אמירת "מה נשתנה" מוזגים כוס שניה לכל המסובים (ש"ע תעג, ז), ושותים אותה בסיום ההגדה לאחר ברכת "גאל ישראל" (ואין מברכים "בורא פרי הגפן" על כוס שניה, מפני שנפטרה בברכת הגפן שבקידוש. והאשכנזים נוהגים לברך שוב, אבל אין מברכים ברכה אחרונה (ש"ע ורמ"א תעג, א). [אם האדם שותה מכוסו והיא נקיה, אין צריך לשוטפה ולהדיחה בכוס השניה והרביעית, אפילו על פי הקבלה (ע"י משריב תעג, סח; חז"ע נה)].

ח. **רחיצה** – נוטלים ידים לסעודה ומברכים: "ברוך אתה וכו', אשר קידשנו וכו', על נטילת ידים" (ש"ע תעג, א).

ט. **מוציא מצה** – יקח בידיו המצות כסדר שהניחן, דהיינו, המצה החצויה בין שתי השלימות, ויברך ברכת "המוציא לחם מן הארץ", ויכוין לפטור את כולם. ישמוט מידי את המצה התחתונה, ואז כשנשארו בידיו המצה העליונה והמצה החצויה, יברך: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר קידשנו במצוותיו, וציונו על אכילת מצה", ובוצע משתיהן - כזית מן העליונה וכזית מן החצויה, מטבול במלח (ש"ע תעג, א), טועם מעט (בלא הסיבה) (ס), ומחלק לבני הבית. ומאחר ואין המצות מספיקות בכדי לחלק מהן שתי כזיתות לכל בני הבית, יתן לכל אחד חתיכה קטנה מן המצות שבירך עליהן וישלים השיעור במצות נוספות (ע"י קח), ויאכלו בהסיבה. אבל מעיקר הדין, אחרי שנגמרה המצה החצויה, אין הכרח לתת לכל אחד שתי כזיתות מן המצות השמורות הנוספות, ודי באכילת כזית אחד בלבד (ובדיעבד, בכל אופן שאכל רק כזית אחד יצא ידי חובתו. ובמקום קצת צער, אף ככתחילה די בכזית אחד) (סח). - ראוי ונכון שלא להפסיק בדיבור שאינו מענין הסעודה, מזמן שמברך "המוציא" עד סיום אכילת ה"כורך" (קא, קס).

י. **מרור** – יקח 27 גרם מרור (כזית חסה) ויטביל מקצתו בחרוסת (והמחמיר לשקעו כולו בחרוסת, תבוא עליו ברכה, וינער החרוסת מעליו), ויברך: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר קידשנו במצוותיו, וציונו על אכילת מרור" (ונכון שאחד יברך ויכוין לפטור את כולם), ויאכלנו תוך 7 וחצי דקות בלא הסיבה (ש"ע תעג, א; חז"ע פס) (ואין מברכים על המרור "בורא פרי האדמה", מפני שנפטר בברכת הכרפס).

יא. **כורך** – יקח כזית מצה (מן המצה השלישית שנשארה בקערה) ויכרוך אותה בכזית מרור (חסה), ויטבל הכריכה בחרוסת, ויאמר: "זכר למקדש פה"ל" וכו', ויאכלם ביחד בהסיבה תוך 7 וחצי דקות. (ואם שכח ולא היסב, וקשה עליו לחזור ולאכול, יצא ידי חובה. ואם רוצה להחמיר, תבוא עליו ברכה) (ש"ע תעג, א; חז"ע קא).

יב. **שולחן עורך** – יערוך שולחנו ויסעד לבו בשמחה, והחכם עיניו בראשו לבל יאכל יותר מדי, כדי שיאכל לאחר מכן את מצת האפיקומן בתיאבון, ולא תהא אכילתו אכילה גסה (רמ"א תעג,

א). ואם רוצה לאכול בהסיבה הרי זה משובח (רמב"ם ז, ח), ויש לומר דברי תורה ולהנעים בקול שירה על השולחן. - אין לאכול בליל הסדר את בשר הזרוע הצלוי שבקערה (ש"ע תעג, א). - והשנה, יכוין באכילה בליל הסדר גם לשם סעודה רביעית (ע"י הגדש"פ חיים לראש).

יג. **צפון** – יקח כזית מחצי המצה שהוצפנה ל"אפיקומן" ויחלק לבני הבית, ומאחר ואין המצה מספיקה לכל בני הבית, יתן לכל אחד חתיכה קטנה וישלים השיעור במצות נוספות, ויאכלנה לתיאבון בהסיבה תוך 7 וחצי דקות, ולא יטבלנה בחרוסת או בשאר דברים (ואם לא היסב, וקשה עליו האכילה שנית, אין צריך לחזור ולאכול). ולכתחילה יהא זהיר לאכול האפיקומן (ולומר את ההלל) קודם חצות הלילה (שעה: 12:40) (ש"ע תעג, א). [יש מחמירים לאכול כזית נוסף (חמישי), ותבוא עליהם ברכה. ודי שיאכלו ממנו שיעור כשליש מצה (קז), שבמצות עבודת-יד רכות הוא שיעור 26 גרם, ובמצות קשות 14 גרם]. - אסור לאכול אחר האפיקומן כדי שישאר טעם המצה בפיו (ש"ע תעג, א), אבל מותר לשתות משקים שאינם משכרים (ק"ב).

יד. **ברך** – נוטלים ידים ל"מים אחרונים", שוטפים הכוסות, ממלאים יין לכל המסובים, אוחזים הכוס ביד ימין ומברכים ברכת המזון (ש"ע תעג, א; חז"ע ק"ד). - בסיום ברכת המזון מברכים ברכת "בורא פרי הגפן" (וזו הכוס השלישית) ומכוונים לפטור את הכוס הרביעית שאחר כך (קמח סולת שכא סע"ה; חז"ע קסז), ושותים את הכוס בהסיבה.

טו. **הלל** – מוזגים כוס יין נוספת (הכוס הרביעית. וטוב להדר לאוחזה בידו (ק"ד)), ומתחילים לומר "הלל" בשמחה ובהתלהבות (ש"ע תפ, א), שהכל הולך אחר החיתום (ובעת אמירת ההלל מותר לשבת, והמחמיר לעמוד תבוא עליו ברכה (ע"י באה"ט תעג, כ; חז"ע נט)). - ויזהר לסיים ההלל עד חצות הלילה (שעה: 12:40) (רמ"א תעג, א) (ומכל מקום אם לא סיים קודם חצות, יאמרנו אחר חצות ללא שינוי (קכד)). - בסיום ההלל אחר ברכת "מלך מהולל בתשבחות", שותים שיעור רביעית מן הכוס בהסיבה (ולא די ברוב רביעית, בכדי שיתחייב בברכה אחרונה, אלא אם כן שטה שיעור רביעית בכוס השלישית (קכה)), ואין מברכים עליה "בורא פרי הגפן" (והאשכנזים נוהגים לברך שוב על היין (רמ"א תפ, א), אם לא עבר חצות (קכד)).

טז. **נרצח** – אחר שעשה האדם את ליל הסדר כהלכתו, ירצה ה' פעלו ותהי משכורתו שלימה מעם ה'. - וכתב מרן בשולחן ערוך (תפא, ב): חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר בנסים ובנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו עד שתחטפנו שינה. - ערב פסח יחול בשבת בפעם הבאה בעוד 13 שנה, בשנת תשפ"א. ויהי רצון שנזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו. אמן.

נא לשמור על קדושת העלון • הזמנים לפי אופק ירושלים, שעון קיץ • הערות והארות תקבלנה בשמחה • ניתן להשיג את העלון באינטרנט באתר המשרד לשרותי דת: www.dat.gov.il

ואלה יעמדו על הכריכה שתרכשו להוצאת העלון:

טליה בת זוי זלדה, משה בן עוזת אסתר, שלמה דוד בן אסתר, שלמה בן סולטנה, ליאור בן מיכל, בן ישי בן רחל, מוניק בת חסיבה, משיח שמעון וגניו, צמח ציון ומשפ, לרפואת מול בת קלימה. לעילוי נשמת: אסתר בת חנה, דוואגל בת שאנס, סולטנה בת סעידה, אגרוזם בן זוזורה, נחום בן רחל חפצ"י, עירך ותניב בני ערזה חפצ"י, מסעודה ופרחה בענת זוזורה.